

“ఎందుకు పారేస్తాను నాన్నా?”

చెల్లని వాళ్ళో కూచోపెట్టుకుని కృష్ణుడు వంటింట్లో కబుర్లు చెప్పాడు. వాళ్ళనాన్న పిలిచి చుట్టలు తెమ్మని డబ్బులిచ్చాడు.

కృష్ణుడు వీధిముఖం చూడకుండా, మొగుడు చచ్చిన విధవలాగ ఇంట్లోదూరి కూచుంటున్నాడు. నాన్న చుట్టలు తెమ్మని పురమాయించాడు. పైస్కూలుదాటి చుట్టల దుకాణానికెళ్ళాలి. మేష్టర్లు, తోటి విద్యార్థుల అక్కడుంటారు. కృష్ణుడికి రోడ్డెక్కటమే నామోషిగా ఉంది. బడిపక్కనుంచి ఎలాగ వెళ్ళడమని గింజుకుంటూ బయలుదేరేడు.

ఉదయం ఎనిమిది గంటలు కావొస్తున్నది. బడిపెట్టేవేళ. వీధి చివరనుంచే బడిగోల సముద్రపు ఘోషలాగ వినబడుతున్నది. బడిపక్క నుంచి వెళ్ళక తప్పదు; రాక తప్పదు.

బడి కనబడగానే కృష్ణుడికి బెంగపట్టుకుంది. పైస్కూలు పిల్లల గండరగోళంతో కలకల్లాడుతున్నది. వరండాలు, గదులు, చుట్టూ రోడ్లూ, విద్యార్థులతో, విద్యార్థినులతో చూడ సొంపుగా ఉంది. రోడ్డువారగా కృష్ణుడు తలొంచుకుని పరిగెట్టాడు.

“కృష్ణా!” అని స్కూలు వరండాలోంచి కేకాచ్చింది. కృష్ణుడు తిరిగి చూడక తప్పిందికాదు. నరిశింహం పరిగెట్టుకొచ్చి వాడి భుజంమీద చెయ్యేసి-

“ఏంరా, నువ్వు బళ్ళోకి రావడం లేదు?” అనడిగేడు.

“సోమవారం చేరుతాను” అని కృష్ణుడు చెప్పాడు.

“పుస్తకాలు కొన్నావా?”

“ఇంకా లేదు.”

“వేగిరం కొనుక్కో. మళ్ళా అయిపోతాయి. ఎక్కరుసైజు పుస్తకాలు పోపుల్లో కొనకేం స్టోర్సులో చవగ్గా పున్నాయి. ధరలన్నీ దారుణంగా పెరిగిపోయాయిరా!”

నరిశింహం డబుల్ కప్పు చొక్కా, హనావా పేంటూ, జోళ్ళూ తొడుక్కుని నీటుగా ఉన్నాడు. కృష్ణుడికి ఉన్న బట్టలన్నీ రెండు నిక్కర్లు, రెండు చొక్కాలు; ఉన్నాయంటే ఉన్నాయి. ఒక నిక్కరుకి పోస్టాఫీసుంది. ఒక చొక్కా భుజం చిరిగి జారిపోతే, వాళ్ళమ్మ ఎత్తి కుట్టింది. చెయ్యి బుట్టలాగ లేచిపోయింది. రేపుకో జత. కృష్ణుడు పేంటు కుట్టించమని ఎప్పడూ ఏడవలేదు. పేంటుకైతే బట్ట ఎక్కువ

పడుతుంది. బట్ట ఎక్కువైతే డబ్బు ఎక్కువవుతుందని వాడికి తెలుసు. మరి రెండు జతలు కుట్టించమని బతిమాలుకున్నాడు. కాళ్ళావేళ్ళా పడ్డాడు. ఏడ్చుకొన్నాడు. ప్రయోజనం లేకపోయింది.

నరిశింహం చంకలో కృష్ణుడికి కొత్తపుస్తకం కనబడ్డాది.

“ఏం పుస్తకంరా అదీ?” అనడిగేడు.

“ఇంగ్లీషు పుస్తకం. నేనన్నీ పుస్తకాలూ కొనేశాను. జాగ్రఫీ పుస్తకమే కొనలేదు. జాగ్రఫీ పుస్తకాలింకా స్టోర్సువాళ్ళకి రాలేదు. చూడు పుస్తకం” అని ఇచ్చాడు.

కృష్ణుడు పేజీలు తిరగేశాడు. కొత్త పుస్తకంలోంచి ఒక విధమైన పరిమళం పైకి వచ్చింది. కృష్ణుడు పుస్తకంలోకి మొహంపెట్టి వాసన చూశాడు.

“కొత్తపుస్తకం వాసన బాగుంటుందికదరా?” అన్నాడు నరిశింహం.

“కమ్మగా ఉంటుంది. నాకెంతో యిష్టం” అన్నాడు కృష్ణుడు.

“నీ కింగ్లీషులో ఫస్టుమార్కురాలేదు, కదరా?”

“నాలుగు మార్కుల్లో పోయింది.”

“ఎవరి కొచ్చిందిరా?”

“శకుంతల కొట్టేసింది.”

“నిజమే! నేన్నమ్మలేదు; దాని కెన్నొచ్చాయి?”

“నా కరవై నాలుగు, దాని కరవై ఎనిమిది,”

“అడపిల్లని మేష్టరు వేసిసుంటాడు.”

“నీ మొహం! అది తెలివైంది.”

“తన్నాచెక్కా! అడపిల్లలు చదివేస్తున్నారురా!”

కృష్ణుడు మార్కుల గొడవ తేగానే గొప్పవాడయిపోయాడు. తెలివైనవాడు కాబట్టే నలుగురూ గౌరవిస్తున్నారు. లేకపోతే వాడి కుళ్ళుగుడ్డలని చూసి అంతా దూరంగా ఉండేవాళ్ళే. వాడికి బడిపక్కని నిలబడడం, బడికెళుతున్న నరిశింహాన్ని చూడడం చాలా కష్టంగా ఉంది. ఎంచేతంటే, కృష్ణుడు బడికెళ్ళి చదువుకొనే అవకాశాలు తప్పిపోయాయి. వాళ్ళ నాన్న ఈ ఏడాది కృష్ణుడికి చదువు చెప్పించనని నిశ్చయంగా చెప్పేశాడు.

“ఎక్కడేనా చదువు మాన్పించుతారండి? ఋణమో పణమో చేసి ముక్క చెప్పించకపోతే కుర్రా డెండుకేనా పనికొస్తాడా? చదువుకునే ఈడులో బడి మానిపించి, ఇంట్లో కూచోబెడితే తరవాత గాడిదలని కాయడానికేనా పనికిరాకుండా పోతాడు. ఏదో చూసి బడిలో వెయ్యండి” అని వాళ్ళమ్మ శతపోరి చెప్పకొస్తున్నది.

“బళ్ళో వెయ్యగనే సంబరమా? వాడు చదివేది ఫోర్టుపారమ్. జీతమెక్కువ. నెల నెలా ఎంత కట్టాలో తెలుసా? తూగలనా? ప్రవేశపెట్టడానికి, పుస్తకాలకే డాతుంది ఏదై రూపాయలు. దస్తాకాగితాలు రూపాయి, అర్థణా వెనసలు అరణాలు! ఎక్కణ్ణుంచి తేవడం? మొహాన్ని వాడికి లేందే! వాడి ప్రారబ్బం, మన ప్రారబ్బం! వారం వారం ఎక్కడలేని డబ్బా బియ్యానికి ముడుపు చెల్లించడానికే తలప్రాణం తోక్కొస్తున్నది. మాటలా?” అని వాళ్ళ నాన్న చెప్పకొస్తున్నాడు.

తలి మాటే నెగుతుందో, తండ్రిమాటే నెగుతుందో ఇంకా తేల లేదు. కృష్ణుడికి మాత్రం సందిగ్ధం లేదు. వాడు తలిదండ్రులని బాగా ఎరుగు. తల్లి ప్రతి విషయంలోనూ బడబడలాడడమేకాని ఆఖరికి తండ్రి చెప్పినట్టే జరుగుతూ ఉంటుంది. అంచేత చదువుకి స్వస్తి చెప్పడమే ఖాయమని నిర్ధారణ చేసుకొని నామూర్తాతో కృష్ణుడు కుళ్ళిపోతున్నాడు.

కృష్ణుడికి కొత్త ఇంగ్లీషు పుస్తకం పేజీలు తిరగేసినకొద్దీ గుండెల్లో గాభరా పుట్టింది. చదువుతున్న కుర్రాళ్ళమీద ఈర్యూ, తనకి చదువులేకుండా పోయిందన్న దుఃఖము - రెండూ రెండు లేడిక పాములై అతని బుర్రని కరకర లాడిస్తున్నాయి.

“కృష్ణా, వేగం చేరరా! డివిజన్లు పెట్టేశారు. నేను ‘జే’ డివిజనులో పడ్డాను. మన బేచివాళ్ళంతా ‘జే’ డివిజనులోనే పడ్డారు” అన్నాడు నరశింహం.

“అమ్మబాబో! ‘జే’ డివిజనుదాకా పిల్లలున్నారా?” అని ఆశ్చర్యపడ్డాడు కృష్ణుడు.

“‘జే’ తో ఐపోలేదు. ‘కే’ డివిజను కూడా ఉన్నాది.”

ఏ, బి, సి, డి, అని లెక్కబెట్టి - “పదకొండు డివిజన్లే!” అన్నాడు కృష్ణుడు. ఒక్క ఫోర్టుపారములో సుమారు ఐదు వందలమంది విద్యార్థులున్నారు. కృష్ణుడు అక్కడ నిలబడలేక పుస్తకాన్నిచ్చేసి “నేను చుట్టలకెళ్ళాలి, పోతా” నన్నాడు.

“ఈ బొమ్మ చూశావట్రా?” అని నరశింహం పాఠాలకి ముందున్న త్రివర్ణ చిత్రం తీసి చూపించేడు.

రెతులు జొన్నచేలు కోస్తున్నారు. జొన్న రేకులని కూడదీసి కట్టుకొన్న పిట్టగూడు గుడ్లతోటే జారిపోతున్నాది. చేలమీద రెండు పిట్టలు ముక్కులు విప్పి ఎగురుతున్నాయి. కోతల వాళ్ళు తలలెత్తి పిట్టలని చూస్తున్నారు. అదీ త్రివర్ణ చిత్రం!

ప్లాస్కూలు మొదటిబెల్లు ఖంగు ఖంగు మంటూ దూరంగా ఉన్న పిల్లలం దరినీ పిలుస్తున్నాది. రోడ్డు, వరండాలు, గదులూ విద్యార్థులతో, విద్యార్థినులతో, ఉపాధ్యాయులతో కలకల్లాడుతున్నాయి.

పుస్తకాలు పట్టుకుని సరస్వతీ దేవాలాగు శకుంతల వొచ్చింది. ఆమె చిన్నపిల్ల. పదకొండేళ్ళది. సూదిముక్కు, సూదిగొడ్డం, ఆ రెంటికి పొందికయిన నోరు కలిగి ముద్దొస్తూ ఉంటుంది. తెలివితేటల తళకుతో దాని కళ్ళు చాంచల్యాన్ని పొందుతున్నాయి.

“కృష్ణా! ఇంగ్లీషులో ఫస్టుమార్కు నాది!” అని వొస్తూనే ఉడికించింది.

“ఒక్క ఇంగ్లీషులోనేకదా! నాకు మూడింట్లో ఫస్టుమార్కు లొచ్చాయి, లెఖ్ఖలో నూటికి నూరు!” అన్నాడు కృష్ణుడు.

“ఇంగ్లీషు ముఖ్యమైందండీ!” అన్నాది శకుంతల.

“లెఖ్ఖలంతకన్నానండి. ఆమాటకొస్తే తెనుగు ముఖ్యమండి. తెనుగులో ఫస్టు మార్కెవరిదండీ?”

“ఇంగ్లీషే ముఖ్యమండి. ఎవరి నడుగుతావో అడుగు!”

“తెనుగేనండి. బియ్యేవాళ్ళక్కూడా ఇంగ్లీషులో మానేసి లెక్కలూ అవీ తెనుగులోనే చెప్పాలని పేపర్లో పడ్డదండీ?”

“నువ్వు మహా పేపరు చదివి ఏడిశావు!”

“నే నాంధ్రపత్రిక రోజూ చదువుతాను. మా యింటిదగ్గరవాళ్ళకొస్తుంది.”

రెండోబెల్లు ఖంగు ఖంగుమని ప్రారంభమైంది.

నరశింహానికి శకుంతల మొహం చూడ్డానికి లబ్ధివేసింది. వాడు చదువూ సంధ్యారాని దర్దమ్మ. వాళ్ళతోపాటు సంభాషించడానికి తాహతులేక తల వాలుకుని మౌనప్రతం పట్టేడు. తన హనావా పంటాము ధగధగలాడుతున్నా, కృష్ణుడి కుళ్ళు నిక్కరు కనబడుతున్నా వాడికి తక్కువతనం పట్టుకుంది. రెండోబెల్లు కాగానే చల్లగా బడిలోకి జారిపోయాడు.

“బెల్లయింది, బళ్ళోకిరా!” అన్నాది శకుంతల.

“నేను సోమవారంనుంచి వస్తాను” అన్నాడు కృష్ణుడు.

“ఫోర్టుపారములో నీ పని చెబుతాను. ఒక్క ఫస్టుమార్కు రానివ్వను.”

“ఇహానన్ని ఫస్టుమార్కులూ నీవేలే!”

“ఏం?”

“ఏమీలేదు.”

“నువ్వు మా ఇంటికి రావడం మానేశావేంరా? మా అమ్మా, నాన్నా ‘కృష్ణుడు రాలేదేమా’ అని రోజూ అంటారు.”

“ఏమీ లేదు.”

“నేను బళ్ళోకి పోవాలి బాబూ!” అని పరిగెట్టింది.

“శకుంతలా?” అని పిలిచాడు.

“ఏం!” అని ఆగింది.

ఎందుకు పిలిచాడు? ఆమెతో నిజం చెప్పేసి దుఃఖోపశమనం చేసుకుందుకా? ఎందుకు పిలిచాడో వాడికే తెలియలేదు.

“ఏమీలేదు” అన్నాడు.

శకుంతల వెళ్ళిపోయింది. ఇద్దరూ ఒక్క ఈడువాళ్ళు. క్లాసుకి వాళ్ళిద్దరే అందరికన్నా తెలివైనవాళ్ళు. ఒకరి నోట్సు ఒకరు పుచ్చుకుంటూ స్నేహంగా వుండేవాళ్ళు. పంతంతో చదివేవాళ్ళు. శకుంతలతో పోటీ కృష్ణుడికి వికాసవంతంగా ఉండేది. శకుంతల దస్తూరి కృష్ణుడికి జ్ఞాపకమొచ్చింది. ఆమె దస్తూరి మంచిదికాదు. కొక్కిరిబిక్కిరిగా రాస్తుంది. అతనిది ముత్యాలకోవ.

శకుంతల బడిలోకి పరిగెడుతుంటే కృష్ణుడు స్తంభించిపోయి చూస్తూ నిల బడిపోయాడు. పిల్లల గోలంతా క్రమేణా అణిగిపోయింది. వరండాలన్నీ ఖాళీ అయిపోయాయి. మేష్టర్ల మాటలు ఉండుండి వినబడుతున్నాయి. వేలకొద్దీ విద్యార్థులు డెస్కులుమీదవారి కూచుని పాఠాలు వింటున్నారు. బడిదగ్గరనుంచి కృష్ణుడు కదలలేకపోయాడు. తన చదువుపోయింది కదా అని కుమిలిపోతున్నాడు స్కూలు వరండాలో కెళ్ళాడు.

“నే నిక్కణ్ణుంచి కదలను” అనుకొని స్తంభానికి జేరబడ్డాడు.

“నే నింటికే వెళ్ళను” అని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

నాలుగోక్లాసు దగ్గరనుంచి బడిలో తను చదివిన ఐదేళ్ళ సంగతులూ ఒక్కొక్కటే జ్ఞప్తికి వచ్చాయి.

ఐదవక్లాసు చదువుతుండగా ఒక పిల్లడు కృష్ణుడు మీద మేష్టరుతో చాడీలు చెప్పేడు. మేష్టరు నమ్మక, అబద్ధాలు చెప్పేడని వాణ్ణి చితకతన్నేడు.

మూడవఫారంలో తెలుగు మాష్టరు “గాంధారపతి” అంటే అర్థం చెప్పమన్నాడు. అంతా నేలచూసి, ఇంటికప్పుచూసి, ధృతరాష్ట్రుడని చెప్పేరు. తనొక్కడే “గాంధార దేశపు రాజు” అని చెప్పేడు.

రెండవఫారం చదువుతుండగా దసరా తరువాత ఒక కుర్రవాడు బడికి రావడం మానేశాడు. వాడి పేరు రోజూ పిలిచి మేష్టరు ఆద్యెంటు వేస్తూ ఉండేవాడు. ఆఖరికి వాడు చదువు మానేశాడని తెలిసింది. ఆవేళ అటెండెన్సు రిజిష్టరులో వాడి పేరు కొట్టేసి, మేష్టరు “డిస్కంటిన్యూడ్” అని రాసి, ఇంగ్లీషు మాటకి అర్థం క్లాసులో చెప్పాడు. ఆనాటి నుండి కృష్ణుడు “డిస్కంటిన్యూడ్” అన్నమాటకు అర్థం మరచిపోలేదు. ఆ పదం జ్ఞాపకం రాగానే అతనికి దుఃఖం పొరుకుంటూ వచ్చింది.

“నే నింటికే వెళ్ళను” అని పునఃనిశ్చయించుకొన్నాడు.

“నేను భోజనానికి వెళ్ళను” అనుకొన్నాడు.

అతని మొహం గాలికొట్టిన కొత్త ఫుట్ బాలులాగ దుఃఖంలో పొంగి కందగడ్డ అయిపోయింది. ముక్కు నీటితో బరువెక్కి దిబ్బడేసిపోయింది. ముక్కు ఎగబీల్చు కుంటూ పొంగుకొస్తున్న దుఃఖానికి ఆనకట్టలు కట్టి దిగమింగుతూ స్తంభానికి జేరబడి పోయాడు.

మొదటి పీఠేపోయింది. కృష్ణుడు కదలలేదు. వాళ్ళ నాన్న బజారుకి బయలుదేరేడు. వరండాలో కొడుకుని చూశాడు.

“ఓరి వెధవా! చుట్టలు తెమ్మంటే ఇక్కడ దిగమారేవే?” అన్నాడు.

“చూడు!” అన్నాడు కృష్ణుడు.

“ఏమిటా చూడం?” అన్నాడు తండ్రి.

“పాపం, కనబడదు!”

“ఏమిటిరా నీ శ్రాద్ధం?”

“నా శ్రాద్ధమే!”

“ఏమిటిరా!?”

“వాళ్ళంతా బడితెళ్ళారు!”

అప్పుడు తండ్రికి కొడుకు మొహంలో విచారరేఖలన్నీ కనబడ్డాయి.

“వెర్రి నాగమ్మా. అదిరా!” అన్నాడు. కృష్ణుడికి ఆనకట్టలు తెగొట్టుకొని దుఃఖం కొట్టుకొచ్చింది. వెక్కివెక్కి చుట్టుకుపోతూ ఏడుపు మొదలెట్టేడు. కొడుకు బాధంతా తండ్రికి బోధపడ్డాది. కొడుకు బాధంతా తండ్రి పడ్డాడు.

“చదువు మానిపించానని అంత బాధపడుతున్నావా? బడివరండాలు పట్టుకుని దేవుళ్ళాడుతున్నావా నాయనా? పద ఇంటికి!” అన్నాడు.

“నే న్రాను!” అని భూమి బద్దలైపోయినంత గట్టిగా అరిచేడు.

“ఏం చేస్తావురా?”

“గోడకేసి బుర్ర బద్దలుకొట్టుకొంటాను!” అని ఇంకా గట్టిగా అరిచేడు. అంతపనీ చేస్తాడేమోనని వెళ్ళి తండ్రి కౌగలించుకొన్నాడు.

“పద నాయనా, ఇంటికి!” అన్నాడు.

“బడి నాది!” అని గట్టిగా కేకేశాడు.

“నీదేసురా బాబూ!”

“బడిలోకి తీసికెళ్ళు మరి.”

“తల తాకట్టు పెట్టుకునేనా బళ్ళో వేస్తాను, ఇంటికి పద.”

“ఇప్పుడే వెయ్యి!”

“డబ్బు చూసి వేస్తాను.”

“ఇంటికివెళ్ళి లేదంటావు.”

“అన్ను రా!”

“ఐతే పుస్తకాలు ముందు కొను!”

“వెర్రి నాయనా! వాటికి మాత్రం డబ్బొద్దూ!”

“ఒక్క పుస్తకం కొను.”

“ఏ పుస్తకం కొనమన్నావు?”

“ఇంగ్లీషు పుస్తకం కొను.”

“కొందాం, పద. ఏడవకు నాయనా, నే చచ్చిపోయాను, ఏడవకు!” అన్నాడు తండ్రి. తండ్రి చెయ్యిని చంకలో పెట్టుకొని గిలగిల కొట్టుకొని ఏడుస్తూ బడిలో స్టోర్సుకి తోవతీశాడు.

తండ్రి దీర్ఘంగా ఆలోచించాడు. చుట్టలు మానేద్దా మనుకొన్నాడు. ఎంత మానుదా మనుకొన్నా మానలేక పోతున్నాడు. చుట్టలు మానేస్తే కృష్ణుడి జీతానికి సరిపోతుంది! ఇంకోవిధంగా పాలుపోలేదు.

“ఇందాకా చుట్టలకిచ్చిన డబ్బులున్నయా, పారేశావా?” అనడిగేడు కొడుకుని.

“ప...ప్ప...ప్పారీలేదు. జేబులో ఉన్నాయి....ఎందుకు పారేస్తాను నాన్నా?” అన్నాడు కృష్ణుడు.

● భారతి, 1945 ●

★ ★ ★